

Liefde | Muzikale Meesterwerken | AVROTROS Klassiek I
AVROTROS Klassiek II | AVROTROS Vocaal
Radio Filharmonisch Orkest | Groot Omroepkoor

vrijdag 7 december 2018, 20.15 uur
inleiding Huib Ramaer 19.30 uur

Noa Wildschut & Friends

Noa Wildschut viool
Alexander Warenberg cello
Elisabeth Brauß piano

Franz Schubert 1797-1828

Pianotrio nr. 1 in Bes opus 99 D898 1827

Allegro moderato

Andante un poco mosso

Scherzo: Allegro – Trio

Rondo: Allegro vivace – Presto

PAUZE

César Franck 1823-1890

Sonate voor viool en piano in A 1886

Allegretto ben moderato

Allegro

Recitativo: Fantasia

Allegretto poco mosso

Dmitri Sjostakovitsj 1906-1975

Pianotrio nr. 1 in c opus 8 'Poème' 1923

2 Live-uitzending en webcast

Alle luisteraars kunnen volop genieten van de muziek als mobiele telefoons, horloges en gehoorapparaten geen geluid maken. Presentatie voor Radio 4 door Hans van den Boom. Het concert is ook te volgen via de webcast op de site van NPO Radio 4.

→ WWW.NPORADIO4.NL

Na het concert is er gelegenheid om een drankje te nuttigen.

Dubbel jubileum: vijf jaar TivoliVredenburg, veertig jaar Grote Zaal

In januari viert TivoliVredenburg een dubbel jubileum. Vijf jaar geleden openen de deuren van het verbouwde en uitgebreide concertgebouw onder de naam TivoliVredenburg. En veertig jaar geleden verwelkomde Muziekcentrum Vredenburg zijn eerste concertbezoekers.

Vanaf dat moment konden zij in Utrecht voor het eerst live luisteren naar concerten die door de omroepen in Hilversum werden geprogrammeerd. Zo dirigeerde Edo de

Waart op 26 januari 1979 het Utrechts Symfonie Orkest ter ere van de opening van Muziekcentrum Vredenburg. Het veertigjarig jubileum wordt onder meer gevierd

met concerten van het Radio Filharmonisch Orkest en het Groot Omroepkoor onder leiding van Edo de Waart – sinds jaar en dag vaste bespelers van de Grote Zaal.

Een late Schubert

Dit kamermuziekprogramma begint met het *Pianotrio in Bes D 898* van Franz Schubert, een werk van de gelouterde meester, uit zijn laatste jaar 1828. Het verscheen postuum in 1836, toen het inzicht begon te rijpen dat de jonggestorven componist een bijzonder genie was geweest. Samen met het andere, het *Pianotrio opus 100*, behoort het tot het hoogtepunt uit de kamermuziek van Schubert. In tegenstelling tot andere werken uit de laatste jaren van Schuberts leven waarin innerlijke nood en vermoedens van een naderende dood weerklinken, straalt dit *Pianotrio in Bes* van levensvreugde. En dan de omvang, kijk alleen al naar de finale, die maar liefst 654 maten telt, ongeveer evenveel als een compleet kamermuziekwerk uit zijn jonge jaren. Hier klinkt een muzikale taal die breed is, de tijd neemt en diep gaat. De frasen zijn monumentaal, inbreuken op de regelmaat frequent, harmonische avonturen spannend en gewaagd, en het gebruik van de instrumenten ingenieus: dit late *Pianotrio* kent boeiende dialogen. Een duistere dramatiek klinkt door in het stemmenweefsel. Als om aan te tonen hoe hij kan instrumenteren, laat Schubert in het openingsdeel het hoofdthema volgen door een lichtere variatie ervan, met mysterieuze pizzicati (getokkelde tonen) in de cello. Alsof hij wil zeggen: zo zou het ook kunnen. Het deel ontwikkelt zich als een onstuimig triolenfestival, uitbundig, maar ook met gepassioneerde climaxen en dreigende stiltes.

Het *Pianotrio in Bes D 898* van Schubert verscheen postuum in 1836, toen het inzicht begon te rijpen dat de jonggestorven componist een bijzonder genie was geweest.

In de overige delen worden die aanzetten tot dramatiek niet vervolgd. Eerst manifesteert zich een Andante, gebouwd op één zangerige melodie die in diverse gedaanten terugkeert, zowel in het diepste celloregister als in de hoogste pianoligging. Dit is echt de liederencomponist Schubert. In het vrolijke Scherzo lijkt Beethoven voorbij te komen. Inmiddels heeft nog geen spoor van polyfonie geklonken en ook in de lange finale blijft deze achterwege. Schubert voelde zich niet zeker op dit terrein en overwoog zelfs nog een cursus contrapunt te gaan volgen. De finale vormt een uitgelaten rondo met dansante, huppelende ritmes en een guitig Presto als muzikaal uitroepeten.

FRANZ SCHUBERT

De vier delen samen vormen een kamermuziekwerk van drie kwartier – dat was zelden vertoond. De ontvangst was echter gunstig. “Je werpt een blik op dit Pianotrio”, schreef Robert Schumann, “en alle ellende van het leven verdwijnt als sneeuw voor de zon en de wereld glanst weer als nooit tevoren”. Hij omschreef de muziek als “passief, vrouwelijk en lyrisch” – interpretatieve inschattingen die in die dagen algemeen waren voor Schubert, met als tegenpool de “handelende, mannelijke en robuuste” Beethoven. Eind twintigste eeuw heeft dat geleid tot de hypothese dat Schubert homoseksueel was. Die flauwekul is inmiddels naar de prullenmand verwezen. Maar Schumanns woorden worden begrijpelijk wanneer we weten dat het openingsdeel gebaseerd is op een lied van een paar jaar eerder (1825), namelijk *Des Sängers Habe*. Daar heet het:

*Schlagt mein ganzes Glück in Splitter
Nehmt mir alle Habe gleich
Lasset mir nur meine Zitter
Und ich bleibe froh und reich!*

Een late Franck

Het Musée Moderne in Brussel, 16 december 1886, laat in de middag. Een sombere dag, het schemerde al. Een volle zaal, iedereen in afwachting van de openbare première van een gloednieuwe *Violosonate* van César Franck. Kaarsen lichtten violist Eugène Ysaÿe en pianiste Marie-Léontine Bordes bij, maar ze konden hun bladmuziek nauwelijks lezen. “Alons, alons” – riep Ysaÿe, “we moeten het openingsdeel maar sneller nemen dan is voorgeschreven,

anders redden we het niet.” Een Andante werd daardoor een Allegretto. Uiteindelijk zelfs een Allegro ben marcato, want het nieuwe tempo beviel Franck zo goed, dat hij het handhaafde.

“Alons, alons” – riep Ysaÿe, “we moeten het openingsdeel maar sneller nemen dan is voorgeschreven, anders redden we het niet.”

Deze anekdote bleef lang met de *Vioolsonate* verbonden. Ysaÿe vertelde het verhaal met gretigheid gedurende de vier decennia dat hij de muziek nog speelde. Dat deed hij in alle grote concertzalen van Europa, als dé ambassadeur van Francks muziek. Behalve de *Prélude, choral et fugue* en de *Symfonie in d* was diens oeuvre niet zo bekend. Franck zelf had altijd de publiciteit gemeden. Hij deed zijn werk als organist van de Saint Clothilde-basiliek in Parijs, terwijl hij in zijn bescheiden onderkomen aan de Boulevard Saint-Michel op individuele wijze zijn weg als componist uitstippelde. Daarbij onttrok hij zich zoveel mogelijk aan de omwentelingen die Wagner in Duitsland teweegbracht. Tegelijkertijd oefende hij een grote invloed uit op de jonge componistengeneratie na hem, van Ravel, Debussy en Roussel.

Componeren deed Franck grotendeels op gevorderde leeftijd, na zijn vijftigste. Ook de *Vioolsonate* is het product van een gelouderde 64-jarige. Het werk illustreert als geen ander Francks stokpaardje, de zogenaamde cyclische structuur: het consequent gebruik van korte thema's of motieven ten behoeve van een organische eenheid. Een half uur duurt de sonate, maar van de eerste tot de laatste minuut regeren korte ritmische motieven. In het milde openingsdeel is dit economisch gebruik al heel herkenbaar. Viool en piano geven elkaar steeds hetzelfde motiefje door. Ze dialogiseren ermee, speels en zonder geldingsdrang.

De kalme lyriek van dit deel contrasteert sterk met het opgewonden tweede, dat in klassieke zin een Scherzo vormt, maar dan breed uitgesponnen. Alweer is het hoofdmotief afgeleid materiaal van iets ouds. De bruisende vioolpartij is opmerkelijk: Franck was zelf geen violist, maar deed in technisch opzicht informatie op bij Ysaÿe, met wie hij lang bevriend was. Een wonderlijk-onstuimig Quasi presto fungeert als vrolijke uitsmijter.

CÉSAR FRANCK

In het derde deel, een ingetogen Recitativo, lijkt Franck aanvankelijk te improviseren, alsof hij aan het orgel preludeert met complexe akkoordverbindingen. Niets is echter minder waar, want alle materiaal is opnieuw afgeleid van wat al klonk, namelijk de prille beginmaten van het werk – wie wat bewaart heeft wat. Deze fraaie romantische sfeertekening drijft op spannende harmonieën, maar ook op een elegante vioolmelodie. Het deel eindigt met een spannend pianissimo, een van de meest intrigerende momenten van de sonate. In de finale zoekt Franck zijn toevlucht tot contrapuntische technieken – als rasecht organist verloochende hij zijn aard niet. Vrolijke canons wisselen elkaar hier af en de polyfonie neemt naar het einde in dichtheid toe. Totdat met een vinnige coda een uitroepteken achter de muziek wordt geplaatst. Dat moesten Ysaÿe en Bordes uit het hoofd spelen, want in het Musée Moderne was inmiddels het duister ingetreden.

Een vroege Sjostakovitsj

Dmitri Sjostakovitsj beoefende het genre van het pianotrio tweemaal. Tegenover zijn aangrijpende *Pianotrio opus 67* uit 1944, dat vanwege het elegische karakter erg geliefd werd, staat het jeugdige, lang ongepubliceerd gebleven *Pianotrio opus 8*. Zestien jaar was hij nog maar toen hij het schreef. Het was de tijd dat hij in bioscoopzalen films begeleidde aan de piano, om daarmee een zakcentje te verdienen. Het was de tijd ook dat hij in de gunst kwam bij de invloedrijke conservatoriumdocent en componist Alexander Glazoenov, die bij de jongeman een geniale vonk waarnam. Componeren stond nog niet centraal. De jonge Sjostakovitsj voelde zich bovenal pianist en hoopte in die hoedanigheid zijn boterham te kunnen verdienen.

Na enkele voorzichtige pianowerken begon hij in 1923 aan zijn *Pianotrio*. Een vleugje romantiek lag daaraan ten grondslag, want hij schreef het stuk eigenlijk voor zijn vriendinnetje Tatjana Glivenko, dat hij muzikaal wilde illustreren. Het woord 'romantisch' mag ook gebruikt worden voor de componeerstijl: met gloedvolle, expressieve melodieën en een laatromantische harmoniek met een gematigde dissonantiegraad probeerde de adolescent wegwijs te worden in het rijk van de toonkunst. Zoiets gaat niet zonder slag of stoot en vereist veel overnemen van conventies en geslaagde

DMITRI SJOSTAKOVITSJ
IN DE JAREN 30

procedés van voorgangers. In dit geval die van laat-negentiende-eeuwse Russen zoals Tsjaikovski en Glazoenov. Daar is op zichzelf niets on-edels aan, maar het verklaart dat de componist later afstand nam van dit jeugdwerk en het geen blik waardig gunde. Zelfs van een nummering van zijn pianotrio's (nr. 1 opus 8 en nr. 2 opus 67) wilde hij niets weten. Die is pas ingeburgerd na verschijning van de *Gesamtausgabe* in 1983.

Hoe vervelend ook voor componisten, van jeugdwerken gaat voor menig luisteraar een bijzondere aantrekkingskracht uit.

Hoe vervelend ook voor componisten, van jeugdwerken gaat voor menig luisteraar een bijzondere aantrekkingskracht uit. Die van Mozart, Mendelssohn, Schubert, Chopin, Debussy, Mahler en veel anderen worden nog alom gewaardeerd en staan veelvuldig op de lessenaars, vermoedelijk vanwege de eenvoud en het behoudende idioom. Ook het *Pianotrio opus 8* van Sjostakovitsj is grotendeels om die redenen geliefd gebleven. Al ontbreekt het niet aan modernismen en elementen die een schaduw vooruit werpen van de non-conformistische componist van later.

Het *Pianotrio* is ééndelig, Andante, maar kent vele subsecties. Het opent spannend, met een pulserende begeleiding van een karakteristiek motief in viool en cello. Het gedragen tempo wordt periodiek onderbroken door snellere passages, met een effect van vraag-en-antwoord. Een derde, dromerig thema ontspint zich uiteindelijk in de cello, waarna een spel aanvangt van het met elkaar confronteren van deze melodische gegevens. Dat culmineert ten slotte in een climax in wat de coda mag worden genoemd: een staartje waarin al het eerder geponeerde materiaal kunstig wordt gecombineerd. Ook van deze laatromantische aanpak distantieerde Sjostakovitsj zich later. Indien hij zou weten dat dit naïeve jeugdwerkje anno 2018 nog deel uitmaakt van het gangbare concertrepertoire, zou hij zich vast in zijn graf omdraaien.

Jos van der Zanden

Noa Wildschut, viool

Noa begon haar vioollessen bij Coosje Wijzenbeek, die haar op haar vierde onder haar hoede nam. Vanaf haar twaalfde was Noa leerlinge van Vera Beths aan het Conservatorium van Amsterdam en momenteel studeert Noa ook bij Antje Weithaas aan de Hochschule für Musik Hans Eissler in Berlijn. Naast haar reguliere lessen volgde ze masterclasses bij o.a. Jaap van Zweden, Ivry Gitlis, Menahem Pressler en Frank Peter Zimmermann. Sinds mei 2015 is Noa officieel 'Stipendiat' van de Anne-Sophie Mutter Stiftung. Noa Wildschut won talrijke nationale en internationale

prijzen, waaronder de eerste prijs op het Internationale Vioolconcours Louis Spohr in Weimar (op haar 9e), de eerste prijs tijdens de Iordens Violdagen in Den Haag (op haar 10e), en de Concertgebouw Young Talent Award 2013 (op haar 11e). Vorig jaar december won Noa de Anton Kersjes Vioolbeurs 2017. En recentelijk is ze op de Festspiele Mecklenburg-Vorpommern bekrond met de WEMAG-solistenprijs 2018. Haar debuut-CD getiteld Mozart, uitgebracht bij Warner Classics, werd genomineerd voor de Edison Klassiek Publieksprijs 2018. Tijdens het Internationaal Kamermuziek Festival Utrecht speelde ze samen met Janine Jansen. Ook speelde zij samen met musici als Menahem Pressler, Anne-Sophie Mutter en Enrico Pace.

Noa Wildschut trad op met orkesten overal ter wereld, waaronder het Pittsburgh Symphony Orchestra, maar ook dichterbij huis onder meer met het Radio Filharmonisch Orkest. Voor seizoen 2019/2020 is zij geselecteerd als Rising Star van de European Concert Halls Organisation en zal ze samen met pianiste Elisabeth Brauß, haar pianopartner van vanavond, door heel Europa toeren om te spelen in de belangrijke concertzalen. In 2017 kwam de documentaire 'A Family Quartet' uit over Noa en haar familie, die in veel Nederlandse bioscopen werd vertoond en op televisie werd uitgezonden. Noa Wildschut bespeelt een Italiaanse viool gebouwd door Giovanni Grancino (Milaan, 1714) haar ter beschikking gesteld door het Nationaal Muziekinstrumenten Fonds.

NOA WILDSCHUT

MA FCO BORGREVE

Alexander Warenberg, cello

Alexander Warenberg (1998) speelt sinds zijn vijfde jaar cello en kreeg zijn eerste lessen van zijn oom. Vanaf zijn achtste tot zijn achttiende jaar kreeg hij les van Monique Bartels aan het Conservatorium van Amsterdam. Vanaf oktober 2016 studeert Alexander bij Frans Helmerson aan de Barenboim-Said Akademie in Berlijn. In oktober 2017 won Alexander de eerste prijs en de publieksprijs op het concours van de Cello Biënnale in Amsterdam. Daarnaast is hij eersteprijswinnaar van het internationale celloconcours 'Antonio Janigro' in Kroatië en won hij eerste prijzen op het Britten Cello

Concours, het nationaal concours van de Stichting Jong Muziktalent en het Prinses Christina Concours. Alexander treedt zowel solistisch als in kamer-muziekverband op. Op het Antonio Janigro Festival in Kroatië soleerde hij met de Zagreb Soloists. Hij soleerde met orkest op onder meer het Kinder-prinsengrachtconcert en in de Beurs van Berlage. Ook trad hij solistisch op met het orkest Sinfonia Rotterdam. In kamer-muziekverband trad Alexander o.a. op met Menahem Pressler, Paolo Giacometti, Lucas Jussen, Gil Sharon en het Daniel kwartet. Hij heeft gespeeld op onder meer het Internationale Kamermuziekfestival in Utrecht, het Grachtenfestival in Amsterdam, het Festival Bad Ragaz in Zwitserland, de Cello Biënnale in Amsterdam en het Festival Wonderfeel. In 2016 is aan Alexander op het Grachtenfestival in Amsterdam, de Bunschoten Jonger Talent Prijs toegekend.

Elisabeth Brauß, piano

De Duitse pianiste Elisabeth Brauß (1995) geeft geregeld uitvoeringen in de Elbphilharmonie in Hamburg, in het Mariinski Theater in Sint-Petersburg, in de Tonhalle Zürich, het Barbican Centre in Londen en het Konzerthaus Berlin, bij de Heidelberger Frühling en de festivals van Schleswig-Holstein en Mecklenburg-Vorpommern. Als soliste trad zij op met orkesten als het hr-Sinfonieorchester, het Scottish Symphony Orchestra, de Deutsche Kammerphilharmonie Bremen, de NDR Radiophilharmonie Hannover, de Dortmunder Symphoniker en de Bochumer Symphoniker. Naast de eerste prijzen op

ALEXANDER WARENBERG

MARCO BORGREIVE

10 de internationale Steinway-competitie in Hamburg en op de internationale Grotrian Steinweg-pianowedstrijd in Braunschweig, kreeg ze in 2012 de Prätorius Musikpreis in Nedersaksen. In augustus 2013 won ze de hoofd- en publieksprijzen bij de TONALi Grand Prix in Hamburg. In 2015 won ze de eerste prijs in de competitie 'Sound and Explanation' in Frankfurt, in oktober 2016 won ze de Kissinger KlavierOlymp in Bad Kissingen. In mei 2017 werd haar bekroonde debuut-cd uitgebracht met werken van Beethoven, Prokofjev, Chopin en Denhoff. Voor de seizoenen 2018/2019 en 2019/2020 werd ze geselecteerd als een van de zes

muzikanten voor het prestigieuze BBC New Generation Artist Scheme. Op 6-jarige leeftijd begon Elisabeth Brauß haar opleiding bij Elena Levit, tussen 2007 en 2010 was ze student het Institut zur Frühförderung musikalisch Hochbegabter der Hochschule für Musik, Theater und Medien in Hannover. Ze vervolgde haar studie bij Elena Levit, Matti Raekallio en Bernd Goetzke.

vrijdag 14 december 2018, 20.15 uur
TivoliVredenburg, Utrecht
inleiding Jaap Jan Steensma, 19.30 uur
SERIES AVROTROS KLASSIEK 2, AVROTROS
VOCAAL, AVROTROS VRIJDAGCONCERT

Bachvereniging & Marcus Creed

Nederlandse Bachvereniging
Marcus Creed dirigent

Alex Potter alt
Guy Cutting tenor
Matthias Winckhler bas

Bach Cantate Christen, ätzet diesen Tag, BWV 63
Vivaldi Concerto in E 'Il Riposo per il Natale', deel 1
Bach Cantate Meine Seel erhebt den Herren, BWV 10
Schütz Seigegrüßet, Maria, SWV333
Bach Cantate Herz und Mund und Tat und Leben, BWV 147

Als alternatief voor het stralende *Weihnachtsoratorium* trakteert de Nederlandse Bachvereniging in december op blijmoedige cantates ter ere van Maria en kerstmis. Een weelde aan instrumenten vergroot de kerstvreugde. De uitvoering is in handen van Marcus Creed, een vertrouwde dirigent in het Vrijdagconcert.

vrijdag 21 december 2018, 20.15 uur
TivoliVredenburg, Utrecht
inleiding Kees Wisse, 19.30 uur
SERIES AVROTROS KLASSIEK 1, MUZIKALE
MEESTERWERKEN, GROOT OMROEPKOOR EXTRA,
AVROTROS VRIJDAGCONCERT

Die Schöpfung: Adam en Eva in de nog jonge wereld

Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepkoor
Leonardo García Alarcón dirigent

Elsa Benoit sopraan (Gabriel, Eva)
Sebastian Kohlhepp tenor (Uriel)
Daniel Schmutzhard bariton (Raphael, Adam)

Haydn Die Schöpfung

Die Schöpfung is het beroemde 'scheppingsverhaal in tonen'. Ze geeft een tijdsbeeld, over de opvattingen over God, de wereld en de mens. En de plaats van die mens in de wereld. Prachtig zijn de uitbeelding van zonne- of maneschijn, zee, lucht, diverse dieren en 'de eerste mensen'. Adembenemend is de tastende en zoekende uitbeelding van de chaos aan het begin.

Het Zondagochtend Concert met hoogtepunten uit *Die Schöpfung* wordt zondag 23 december, 11.00 uur rechtstreeks vanuit het Concertgebouw uitgezonden op NPO Radio 4.

zaterdag 15 december 13.30 (!) uur

Concertgebouw, Amsterdam

WWW.ZATERDAGMATINEE.NL

Romeo en Julia in Zwitserland

**Radio Filharmonisch Orkest
Groot Omroepkoor**
Sir Mark Elder dirigent
Benjamin Goodson koordirigent

Matthew Newlin tenor
Marina Costa-Jackson sopraan
Tim Kuypers bariton
Callum Thorpe bas
David Stout bariton
Tibbe Alkemade jongenssopraan
Emily Rowe meisjessopraan
Aylin Sezer sopraan
Jeannette van Schaik sopraan
Nina van Essen mezzosopraan
Raoul Steffani bariton
Leon van Liere tenor
Martijn Sanders bas

Delius A village Romeo and Juliet
Nederlandse première

zaterdag 22 december 2018, 14.15 uur

Concertgebouw, Amsterdam

WWW.ZATERDAGMATINEE.NL

Mozart met Marc Minkowski

Les Musiciens du Louvre
Marc Minkowski dirigent

Ana Maria Labin sopraan
Ambroisine Bré mezzosopraan
Owen Willets countertenor
Stanislas de Barbeyrac tenor
Norman Patzke bas

Händel / Mozart Ode auf St. Caecilia
Mozart 'Grote' Mis in c

PROGRAMMERING

Astrid in 't Veld

PRODUCTIE

Manon Tuynman

MARKETING & COMMUNICATIE

Marco van Es, Vera Vos, Mary Fan
Zandkamp

ADMINISTRATIE & FINANCIËN

Stichting Omroep Muziek

PRESENTATIE AVROTROS NPO

RADIO 4

Hans van den Boom

ARTISTIEK LEIDER

Kees Vlaardingebroek

DIRECTEUR STICHTING OMROEP

MUZIEK

Roland Kieft

PROGRAMMATOELICHTING

Jos van der Zanden

REDACTIE PROGRAMMABOEK

Clemens Romijn

VORMGEVING

Dorine Verharen

EINDREDACTIE

Onno Schoonderwoerd